

Nr 89

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till investeringar i försvarets fabriksfond m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 6, kapitalbudgeten, punkt B 1) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk för budgetåret 1965/66 beräkna ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

I propositionen nr 26 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 5 februari 1965, föreslagit riksdagen att dels godkänna vad i statsrådsprotokollet anförts rörande investeringsram för försvarets fabriksverk, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna i samma statsrådsprotokoll omförmält mellan fabriksstyrelsen och Jämtlands läns landsting träffat avtal angående nytt tvätteri i Östersund, dels ock till Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk för budgetåret 1965/66 under försvarets fabriksfond anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Stefanson m. fl. (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr Nordgren m. fl. (II: 323), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels i enlighet med riksdagens revisorers förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa omen utredning huruvida behov föreligger att genom statens medverkan öka landets totala produktionsresurser på tvätteriområdet, dels ock i avvaktan på resultatet av en sådan utredning uppskjuta ställningstagandet till projekt om nya eller utvidgade statliga tvätterianläggningar,

dels ock en inom andra kammaren av herr Vigelsbo m. fl. väckt motion (II: 756), vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en extern förutsättningslös utredning rörande omfattningen och inriktningen av fabriksverkets framtida verksamhet, samt att i avvaktan på resultatet av den föreslagna utredningen Kungl. Maj:ts förslag i förevarande proposition godkännes endast i den mån så är oundgängligen nödvändigt för upprätthållande tills vidare av driften vid försvarets fabriksverk i nuvarande omfattning.

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 6 saml. Nr 89

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 323 och II: 756.

Departementschefen har anfört följande.

»Jag vill erinra om att jag i prop. 1964: 1 (bil. 6 s. 376) anförde, att det syntes lämpligt att beträffande investeringarna i försvarets fabriksfond övergå till en ordning som närmare ansluter till vad som gäller för andra statliga affärsverksfonder. Fr. o. m. budgetåret 1965/66 borde därför för försvarets fabriksfond framläggas en investeringsplan rörande fabriksverkets investeringsutgifter, som skulle regleras inom en av Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställd ram. Detta uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida (SU 1964: 4, rskr 4). I överensstämmelse härmed har i prop. 1965: 1 medlen för investeringarna i fabriksfonden för budgetåret 1965/66 preliminärt beräknats under ett samlingsanslag, Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk.

Fr. o. m. budgetåret 1965/66 bör den av mig föreslagna nya ordningen med en av Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställd total investeringsram för fabriksverkets investeringsutgifter tillämpas. Samtidigt föreslår jag, att medel för investeringsutgifterna budgetåret 1965/66 uppföres under ett investeringsanslag, Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk. Till detta samlingsanslag bör fr. o. m. budgetåret 1965/66 få överföras förefintliga behållningar på kvarstående investeringsanslag under fabriksfonden, nämligen Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksverk (prop. 1964: 1 bil. 6), Vissa byggnadsarbeten för försvarets fabriksverk (prop. 1964: 1 bil. 6), Ämbetsbyggnad för försvarets fabriksstyrelse (prop. 1964: 1 bil. 6), Teleunderhållsverkstad (prop. 1963: 114) samt Tvätteri i Umeå (prop. 1964: 2 bil. 3).

För nästa budgetår har fabriksstyrelsen föreslagit ett investeringsprogram som upptar en medelsförbrukning av 32,5 milj. kr. De investeringsobjekt som styrelsen redovisar är angelägna för att få till stånd en gynnsam kostnads- och produktivitetsutveckling.

Fabriksverkets karaktär av varuproducerande företagskoncern i fri konkurrens på öppna marknaden med övriga industrier gör att alla möjligheter till räntabla investeringar som sänker kostnaderna och stärker konkurrenskraften måste tillvaratas. För staten som stor beställare av försvarsmateriel är dessutom fabriksverkets konkurrenskraft betydelsefull som prisreglerande faktor. Enbart existensen av ett rationellt drivet statligt företag inom detta område har en direkt och indirekt prisreglerande effekt genom att det påverkar den enskilda industrien att i möjligaste mån pressa sina kostnader och priser. Vid mitt ställningstagande tillmäter jag här angivna förhållanden avgörande betydelse. Jag är därför beredd att för budgetåret 1965/66 föreslå en investeringsram om 31,6 milj. kr. Detta innebär en ökning med ca 8 milj. kr. i förhållande till den beräknade medelsförbrukningen för

innevarande budgetår. Därvid har jag räknat med att ersättningsanskaffningen av maskiner skall hålla sig inom det belopp på ca 5 milj. kr., som fabriksstyrelsen f. n. anser vara det genomsnittliga årliga reinvesteringsbehovet.

Anvisade resp. förordade anslagssummor för fabriksfonden samt beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1964/65 och 1965/66 framgår av följande sammanställning.

Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1964/65 och 1965/66 (milj. kr.)

Behållning 1.7.1964	Anslag 1964/65	Medelsförbrukning 1964/65	Anslag 1965/66	Medelsförbrukning 1965/66
26,8	17,0	23,4	14,5	31,6

Anslagsbehållningen per den 1 juli 1964 uppgick till ca 26,8 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, 17 milj. kr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 43,8 milj. kr. Den nu beräknade medelsförbrukningen under innevarande budgetår uppgår till 23,4 milj. kr. Den vid budgetårets slut förefintliga behållningen kommer därmed att utgöra ca 20,4 milj. kr.

Det för budgetåret 1965/66 upptagna anslagsbeloppet bör i likhet med vad som tillämpas för kommunikationsverken beräknas så, att det jämte förutsedd behållning skall motsvara medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 % för att möjliggöra en ökning av investeringsramen, om detta påkallas av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl. Det förordade anslagsbeloppet uppgår till 14,5 milj. kr. Tillsammans med den beräknade till budgetåret 1965/66 ingående behållningen kommer den under samma budgetår tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 34,9 milj. kr. Då medelsförbrukningen beräknas till 31,6 milj. kr. utgör anslagsreserven ca 3,3 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår hur fabriksverkets investeringar på olika ändamål ungefärligt torde komma att fördela sig under nästa budgetår. Sammanställningen visar även den beräknade medelsförbrukningen 1964/65.

	1963/64 Utfall	1964/65 Beräknat	Styrelsen	1965/66 Dep. chefen
	milj. kr.			
Större investeringsobjekt	14,0	15,1	23,8	23,2
Övriga investeringar	5,2	7,8	8,2	7,3
Diverse och oförutsett	—	0,5	0,5	1,1
Sa	19,2	23,4	32,5	31,6

Av tabellen framgår att ökningen av medelsförbrukningen i förhållande till innevarande budgetår i stort sett hänför sig till större investeringsobjekt. I detta belopp har jag dock icke inkluderat det av fabriksstyrelsen upptagna beloppet för det nya tvätteriet i målarområdet, detta med hänsyn till att kostnadsberäkningen är mycket preliminär och förhandlingarna med berörda landsting ännu inte slutförts. Projektet torde senare — då förhandlingarna slutförts — ånyo få anmälas för Kungl. Maj:t. Beträffande investeringsprogrammet i övrigt må följande anföras.

Den föreslagna raketkrutfabriken i Vingåker är framförallt motiverad av att arbetet på detta område ur säkerhetssynpunkt icke i längden kan bedrivas i de nuvarande lokalerna vid Åkers krutbruk. Det är då rationellt att överflytta verksamheten till nya lokaler i Vingåker där tillfredsställande säkerhetsavstånd finns och driften kan samordnas med den vid sammanställningsfabriken för ammunition.

Fabriksstyrelsen vill sammanföra speciellt sprängfarlig verksamhet till Vingåker, vilket jag med hänsyn till resultatet av de ingående undersökningar som gjordes i samband med lokaliseringen av sammansättningsfabriken till Vingåker anser ändamålsenligt. Det är alltså följdriktigt när fabriksstyrelsen föreslår, att de nya lokalerna för störtning av ammunition och anläggningen för sprängämnespressning också förlägges till Vingåker. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt uttalande i prop. 1964:160 (s. 27), att fabriksstyrelsen räknar med att störtningens anläggningen för ammunition kommer att få en sådan kapacitet att det framdeles inte kommer att föreligga något behov av att sänka ammunitionen i insjöar.

Överflyttningen av pjäshylsfabriken från Karlskronavarvet AB till fabriksverkets anläggningar i Zakrisdal är i avgörande grad förestavad av beredskapsskäl. Den sker i enlighet med tidigare beslut av riksdagen.

Beträffande det planerade tvätteriet i Östersund har Jämtlands läns landsting nu för sin del godkänt det preliminära avtal som styrelsen träffat med förvaltningsutskottet. Jag tillstyrker fabriksstyrelsens förslag att bygga ett tvätter i Östersund. Riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet med Jämtlands läns landsting bör inhämtas.

I fråga om ersättningsanskaffning av maskiner framhåller fabriksstyrelsen att avskrivning på tillgångarnas beräknade återanskaffningsvärde framstår som en väsentlig förutsättning för att bibehålla verkets kapitaltillgångar. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt uttalande i prop. 1963:1 (s. 282) att jag inte har någon invändning mot tillämpningen av denna princip. Detta föranledde inte någon erinran från riksdagens sida.»

Utskottet. Föregående års riksdag uttalade lämpligheten av att beträffande investeringarna i försvarets fabriksfond övergå till en ordning, som närmare anslöte sig till vad som gäller för andra statliga affärsverksfonder. Riksdagen förutsatte därför, att 1965 års riksdag finge tillfälle att pröva en

investeringsplan för fabriksverket. En sådan plan har nu förelagts riksdagen.

Det av departementschefen föreslagna investeringsprogrammet upptager en medelsförbrukning av 31,6 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 8 milj. kr. i förhållande till den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår. Av de föreslagna investeringarna belöpa ca 23,2 milj. kr. på större investeringsobjekt (fabriker och tvätterier), ca 7,3 milj. kr. på övriga investeringsobjekt samt ca 1,1 milj. kr. på diverse och oförutsett.

Bland de i investeringsplanen föreslagna objekten ingår uppförandet av ett nytt tvätteri i Östersund, för vilket totalkostnaden beräknats till 5,5 milj. kr. Med hänsyn till vad i ärendet härutinnan upplysts och utskottet i övrigt inhämtat torde ett nytt tvätteri vara erforderligt för att möta tvättbehovet inom området, och däribland av tvätt för landstingets räkning. Det må erinras om att preliminärt avtal har upprättats mellan fabriksstyrelsen och landstinget. Utskottet tillstyrker alltså förslaget i denna del.

Vid sin granskning av övriga i investeringsplanen upptagna objekt har utskottet funnit förslagen vara väl underbyggda, varför desamma böra godtagas.

Utskottet har icke något att erinra mot att det nya samlingsanslaget för nästa budgetår bestämmes till 14,5 milj. kr., vilket i förhållande till löpande budgetår innebär en med hänsyn till förefintlig behållning verkställd minskning med 2,5 milj. kr.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker motionerna I: 267 och II: 323 samt II: 756, samtliga motioner såvitt nu är i fråga. Till de i samma motioner gjorda utredningsyrkandena kommer utskottet framdeles under riksdagen att taga ställning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 5 februari 1965 anförut rörande investeringsram för försvarets fabriksverk;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 267 och II: 323 samt II: 756, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna i nämnda statsrådsprotokoll omförmält mellan fabriksstyrelsen och Jämtlands läns landsting träffat avtal angående nytt tvätteri i Östersund;

c) till *Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk* för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under försvarets fabriksfond anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kr.

Stockholm den 6 maj 1965

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Fritz Persson, Axel Andersson, Virgin, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bengtson, Mårtensson, Edström, Källqvist och Johan Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Blidfors, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Bergman, Nihlfors, fröken Olsson, herrar Gustafsson i Uddevalla, Antonsson, Nelander, Mattsson, Nordstrandh, Källstad och Petersson.